mainitagu: „Beiträge zur Morphologie der Lepidopteren“ *(Mémoires de l' Acad., VIII* seeria, *IX* kd., nr. 6, Peterburi, 1900), „Die Morphologie der Generationsorgane der Schmetterlinge und ihre Bedeutung für die Artbildung“ (*ibid., XVI* kd., 8, 1904), „Indifferente Charaktere als Artmerkmale“ („Biologisches Centralblatt“ 1904, XXIV, lk. 423—473), „Die Lepidopteren-Fauna von Estland“ I, II (Tall., 1924), „Die Blattminierer-Gattungen Lithocolletis und Nepticula“ I, II („Stettiner Entomologische Zeitschrift“ 1927, 1929). P. on avaldanud ka eestikeelse ülevaate „Eesti päevaliblikad“ (Tartu, 1927). Püsiva ja täpse uurijana on P. saanud kaunis laialdase tunnustuse osaliseks, peamiselt saksa loodusteadlaste poolt. Ta oli au-, juhatuse- või lihtliikmeks reas teaduslikes seltsides Eestis, Saksa- ja Venemaal, Lätis ja Soomes ning a-st 1929 Königsbergi Albertuse ülikooli audoktor.

Beiträge XV, 2 (1929) ja XVIII, 3 (1933); C. Schawerda, W. P. („Zeitschrift des Österreichischen Entomologischen Vereines“ 1933, nr. 3/4, 6).

H. R.

***PETERSON, Adam,** ärkamisaja poliitikategelane, sünd. 7. III 1838 (mitte 1837) vkj. — P. õppis M. Mitt'i (vt.) juhatusel Pirmastu külakoolis 1851—52 ja tõenäoselt ka järgneval talvel, seejärel 1854. a. lõpul avatud Paistu khk-koolis H. Wühner'i (vt.) juhatusel, Viljandi kreiskoolis a-l 1856 ja Pärnu progümnaasiumi tertsiaklassis a-l 1857. Õpinguiks sai P. toetust oma jõukailt onudelt, Jaak Zwiebelberg'ilt ja Mart Strahlberg'ilt. Pärast mõnekuulist teenistust viimase kaubakontoris Pärnus oli P. onu poolt rendi-tud Võlla (1858—61) ja Laiksaare (1861—63) kroonumõisa valitseja, ühtlasi Võllas kui ka Laiksaares vallakirjutaja, seejärel tegev Holstres. — Saanud mõjustusi eriti oma onudelt, avaldas P. rahvuspoliitilist aktiivsust juba Võllas, kus ta kaastööliseks sai M. Sooberg (vt.). 1862. a. sõlmis P. isikliku tutvuse oma venna Jaak P-i vahendusel Peterburi läti rahvuslikkude tegelastega, K. Valdemārs'iga (vt. *Suppl.)* jt., ja viimase kaudu ka Peterburi eesti patriootidega. Ühenduses taotlustega saada Holstre mõis rendile kogukonna kätte tegi P. koos oma venna Peeter P-ga (vt. ka *Suppl.)* ulatuslikku rahvuspoliitilist propagandat. Selle tagajärjeks oli Viljandimaa talupoegade esimene kollektiivne palvekiri, mille P. esitas 25. V 1864 vkj. 15-liikmelise saatkonna eesotsas keisri tiibadjutandile krahv Keller'ile Peterburis. 10-punktilises palvekirjas nõuti ms. uuendusi kohtu-, kogukonna-, talumaade müügi ja kooliolude alal, teoorjuse, ihunuhtluse ja mõisapolitsei kaotamist. Samal korral tehti riigimaade -ministrile esitis Holstre mõisa asjus. Maikuu saatkond pani aluse Peterburi eesti patriootide ja Viljandimaa rahvuslikkude tegelaste koostööle järgnevate palvekirjaürituste suhtes (veel sama a. suvel käis kahel korral kollektiivpalvekirja esitava saatkonna eesotsas Peterburis P-i vend Peeter). Olles ise politsei poolt tagaotsitav, tegi P. ettevalmistusi Holstre mõisa rentimiseks vallale (see teostuski a. 1865) ja organiseeris suurmärgukirjaga esinemist, tõmmates kaasa talupoegi peale Viljandimaa ka Tartu- ja Pärnumaalt. 9. XI 1864 vkj. Tsarskoje Selos P-i juhatusel 14-punktilise suurmärgukirja (see oli varustatud 24 kogukonnast pärit 251 talupoja allkirjaga ja 96 eri palvekirjaga) keisrile esitavasse saatkonda kuulusid 17 eesti talunikku. Aktsiooni tagajärjel ms. majutati Holstre taludesse kasakaid. P. vangistati 18. (mitte 19.) XI 1864 vkj. ja teda karistati aug-s 1865 Viljandi maakohtu poolt 1-a. vangistusega ning sellele järgneva 4-a. politseivalvega. Vabanenud juba okt-s 1865 senati otsuse põhjal, jätkas ta energiliselt uute kollektiivpalvekirjade organiseerimist, vangistati aga uuesti dets-s 1865 Riias ja vabastati senati käsul jaan-s 1866 Viljandis. — Tambovi kubermangu siirdus P. a. 1871, elas hiljemini ms. Rjazani ja Kaasani kub-s. K. Valdemārs'i kaudu tutvus ta vene natsionalistidega — J. F. Samarin'iga (vt.) jt., avaldas vene ajakirjanduses kirjutisi Liivimaa talurahva seisundi kohta ning esitas senaator N. A. Manassein'ile (vt.) ja riigimaade-ministrile kroonumaade jagamise kava. — 1881. a. C. R. Jakobson'i (vt.) ja P-i vahel isiklikul pinnal tekkinud konflikti puhul polemiseeris ta Jakobson'iga M. Lindenberg'i (vt. *Suppl.)* poolt toimetatud ajalehes „Valgus“. — P. saabus kodumaale sept-s 1900, elas siis kuni 1907 Holstres, seejärel Tallinnas ja a-l 1918 Holstres

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 241